

Сонце бачило все

Оповідання



Сотник Ярослав Гошко прискіпливо, але водночас приязно дивився на старшого десятника Степана Іваничука, який, виструнчившись, доповідав: «Пане сотнику, старший десятник Іваничук зголошується слухняно...».

За столом сидів молодий австрійський офіцер у новому однострої, з втомленим від безсоння обличчям, і з цікавістю оглядав кремезну постать вояка.

– Досить, – змахнув рукою сотник, – сідайте.

Старший десятник обережно сів край столу, і дві бронзові відзнаки за військові заслуги озвалися різким металевим звуком.

– Пан майор із розвідки 25-го армійського корпусу конче хоче дістати російського офіцера. І то сього дня. З людей візьміть кого хочете, а офіцера приведіть. Справа дуже важлива. І я вибрав вас, Іваничук, як найбільш досвідченого вояка. Виконаєте наказ – отримаєте двотижневу відпустку, підвищення у військовому ступені та срібну відзнаку за військові заслуги. Все, – гостро обірвав розмову сотник, – ідіть з Богом.

Стояв маленький, вимучений фронтовим життям, нещодавній студент правничого факультету Віденського університету, так нагло вирваний зі звичного середовища до старшинської шко-

ли. І оце вже другий рік в окопах. Руді маленькі вуса і давно не голені худі щоки міддю відблискували до поганенької світлиці, що висіла над столом. Залізний хрест союзників II-го ступеня та три срібні австрійські відзнаки видавали його за досвідченого офіцера. Сотник уже встиг побувати в шпиталі, коли скуштував російського багнета в ліве плече.

Вже дорогою до своєї чоти Іваничук збентежено шкріб потилицю та міркував вголос: «Ов-ва, Степане, маєш клопіт. Майор із розвідки корпусу. Такого ще не було за моєї пам'яті».

– А чого це нашого Іваничука покликали аж до пана сотника, минувши четаря? – загомоніли поміж собою стрільці.

– Мені, товариство, це не до вподоби, – міркував уголос не високий, але міцний тілом вістун Володимир Галюк. – Чи не доведеться нам сього дня йти до чорта в зуби?...

Зенко Луцик, щоб потішити себе й товариство, наче ненароком, зачепив найстарішого за віком стрільця Івана Бойчука: «То як, пане Іване, коли здибаєте яку гарну молодицю, чи бува не хочеться ще тейого, як то його...».

– Го-го-го! – підхопили Зенкову балачку кілька стрільців, які вже прислухалися до теревенів відомого на всю чоту жартівника.

– Та тіпун тобі на язик. Доживеш до мого віку, то будеш про що інше думати. Бо те, що в тебе на умі, те й на язиці, – поважно промовив Бойчук і задоволено усміхнувся. – Краще розкажи, як ти отримав облизня від дочки господаря Данила Хомишина. Люди розповідають, що мокрим квачем тебе перехристила, – під загальний регіт завершив розмову Бойчук.

– Зенку, ти від пана Івана доброго прочухана отримав. Це тобі не над новобранцями-селюками жартувати та підсміюватись, – по-панібратськи плескаючи його по плечу, сміючись, потішався над ним вістун Галюк. А Мирко Самботюк заспівав знічев'я відому пісеньку австрійських вояків:

*«Коб не був я добрим хлопцем,
Не був би жовніром,
Не носив би кабатини
З червоним ковніром».*

І в цей час повернувся Іваничук.

– А що, Степане, чи не до москалів у гості посилає нас пан сотник? – запитав Бойчук.

– Твоя правда, друже. Мусимо йти і то без поготівлі.

Збиралися похапцем, мовчки. Обмінялися гаслом з вартовими та зникли в густих сутінках ночі. Непомітно оминули ворожі передові стежі й заглибились у запілля. Йшли в повній тиші. Трьох передніх стрільців ледве-ледве намацував гострий зір Іваничука. Нарешті вибрали місце для засідки. Розташувалися у видолинку, серед бур'яну та низеньких кущів, що не могло викликати підозри навіть у дуже обережного вояка. Іваничук тихо, майже пошепки, віддавав останні настанови: «Остапенко і Самчук, ви свою справу знаєте... Ми відповзаємо трохи далі. А ти, Олексю, не будь варіятом. Щоб не сталося так, як з тим нещасним фельдфебелем, якого донесли холодним після твого п'ястука. Ти мав легку кару, друже».

– Йой, легку, – тихо визвірився дебелий, ведмедкуватого вигляду стрілець з насправді величезними п'ястуками. – Місяць поза чергою лазничку прибирав за всю чоту. Не дай Боже й во-рогу, – і невдоволено стулив м'ясисті вуста.

– Якщо колись станеш мудрішим, то за моє здоровля свічечку поставиш і чарку вип'єш. Могло бути гірше... А нині сиди тихо. Ти до цього діла не надаєшся. Твоя справа – нести офіцера удвох з Даньком. Ще намучишся, або, як мій дідю казали, ще нагрієш чуба, бо до своїх дорога неблизька.

За хвилину бур'ян та кущі непорушно стояли в передсвітанковій тиші. Час тягнувся нестерпно повільно. Лише вряди-годи в ку-

щах прошарудить якесь звірятко або прошмигне вуж чи гадюка. І знову тиша. Одначе благословлялось на день. Заспівали птахи, звідкись з'явився вітерець і злегка колихав кущі та бур'ян. Невдовзі почулися людські голоси, скрип воріт, ремигання волів, мекання кіз, тривожний скрик овець...

Їх ішло троє: офіцер та двійко вояків. Офіцер ще майже хлопчак. Фронтове життя, зрозуміло, не для нього. Сонце і вітер таки добряче потрудилися коло його аж надто смаглявого обличчя. Молодший вояк також – швидше нагадував вимученого хорта, аніж людину. Худий, високий русявець. Продовгувате, вузьке обличчя, яке люди зовуть «конячим». А найстаріший нагадував типового запорожця. Сиві довгі вуса, велике, гладке обличчя. Товстий у стані. Червонощокий. Правдивий козарлюга.

«З ним може бути клопіт. Щоб Самчук не схибив..., – стривожився Іваничук та й відразу відігнав від себе цю думку. – Колій знаменитий. На весь курінь один такий».

Ідуть безпечно. Гвинтівки за плечима.

Та що це? Нагло, як грім з ясного неба, тишу розколола неznана галичанам, але така рідна українська пісня:

*«На заході раннє небо
Мов кров'ю залито;
Прийшли вісті до милої,
Що милого вбито...».*

Голоси були чисті, злагождені, зосереджено-врочисті, у них вчувалися сумний бас старого вояка і двійко дзвінких.

І раптом стихло. А натомість озвався старіший вояк: «Аж на душі легше стало. І коли вона в біса закінчиться, ця колотнеча? Та зупиніться на хвильку, ради Бога, ваше благородіє. Ось погляньте, краса яка! Передгір'я, як і в нас. Щоправда, обшири все-таки не кубанські. Тут у людей із землею сутужно. Господи, чи ж побачу свою станицю, своє поле?...», – і важко зітхнув.